

vseh pokrajin naše države. Zastopana je bila tudi Macedonija. Začetek skupščine je bil določen na 8. uro, a se je zakasnil za polno uro. Ob pol 10. je otvoril poverjenik Škavič skupščino in ji hotel sporočiti sklepe včerajšnje delegacije, a opozicija je zagnala tak krik in vik, da ni bilo mogoče razumeti nobene besede. Videl pa je takoj vsakdo, kdor je mirno in trezno motril situacijo, da so separatisti v veliki manjšini. Zato so z vso silo obstruirali zborovanje. Pa tudi večina ni molčala zato je bilo kričanje, hrušč in trušč vedno večji in silnejši. Neprestano so se slišali kliči: Dole s Tomašičem! — Tomašiča bi bila volila opozicija za predsednika Saveza, ako bi bila zmogala. — Ker je predsedstvo videlo, da z besedo ne more skupščini sporočiti delegacijskih sklepov, jih je napisalo z velikimi črkami na liste in pokazalo zborovalcem, ki so na ta način vzeli sklepe z viharnim odobravanjem na znanje. Ker se zglasena predavanja in poročila niso mogla izvršiti, je zaključil predsednik glavno skupščino. Večina, $\frac{2}{3}$ vseh zborovalcev je mirno zapustila zbornico. Kakor prejšnji dan delegati, so priredili danes udeleženci glavne skupščine impozanten obhod po mestu. V sprevedu je bilo gotovo nad 2000 učiteljev in učiteljic. Med petimi narodnimi himen in neprestanimi vzkliki kralju Petru, prestolonasledniku Aleksandru, narodnemu in državnemu edinstvu in našemu združenju, se je pomikal spreved, pred katerim so nesli velike državno zastavo, po Wilsonovem trgu, Frankopanski ulici na llico, na trg Jelačića bana in odtod pred palačo naučne uprave. Tu smo pozdravili pov. prosvete za Hrvatsko in Slavonijo Anghelkovića, ki se je za nepričakovane viharne ovacije zahvalil z lepim govorom. Odtod je šel spreved pred banovo palačo, kjer je učiteljsvo navdušeno pozdravljalo prvega kraljevega namestnika na Hrvatskem, gosp. Juraja Demetrovića, ki je isto jutro prišel iz Beograda in takoj prevzel uradno mesto. Tudi namestnik se je zahvalil z lepimi besedami in obljubil učiteljsvu podporo in pomoč v vsakem pogledu. Izpred banove palače se je vrnil spreved na trg Jelačića bana, kjer se je razšel v najvišjem redu. Pri vsem obhodu nisem videl stražnika, da bi nas čuval, kakor so pisali nekateri listi.

Naši nasprotniki - separatisti so ostali tudi po zaključku glavne skupščine v dvorani društva »Kolo« in so hoteli dalje zborovati po pravih Saveza, ki je bil prejšnji dan pravilno razpuščen. Hoteli so izvoliti nov odbor in vzdržati Savez. Toda prišla je policija in jih razgnala, češ da nimajo nikakoršnih pravil, na katerih podlagi bi smeli zborovati. Podali so proti temu protest in se razšli. Ali so potem priredili obhod po mestu, ne vem, raz ga nisem videl.

Burni, a vendar krásni in velepomembni so bili zagrebški dnevi za učiteljsvo naše države. Izpopolnili smo svojo organizacijo in se ponovno izrekli za narodno in državno edinstvo. Naše Udrženje naj se krepko razvija in cvete in visoko dviga svoj trapor vselej in povsod za pravo učiteljskega stanu!

Dne 17. julija t. l. se je vršila ob 4. popoldne se seja glavnega odbora UJU v Učiteljskem domu. Odbor se je posvetoval, kako bi stopilo UJU v ožji stik z učiteljskimi organizacijami drugih slovenskih narodov.

Za stvar se posebno zanima češko učiteljsvo. Od tam smo dobili že sestavljena pravila, ki jih glavni odbor osvaja. Organizacija naj bi se imenovala: »Slo-

vanska učiteljska kancelarija«. Ime nam ni povsem ugajalo. Osrednje učiteljske organizacije bi bile članice tega novega društva. Predsedstvu glavnega odbora se je naročilo, da naj bo še nadalje v stiku s češkim učiteljsvom v tej zadevi in marljivo sodeluje pri ustanovitvi. Druga točka dnevnega reda je bila določitev kraja in časa letošnje skupščine UJU. Sklenilo se je, da se vrši meseca oktobra v Ljubljani ali Splitu. Predsedstvo naj stoji v dogovor z merodajnimi krogi v Ljubljani in Splitu in se odloči za eno teh dveh mest. S tem je bil dnevni red izčrpan in predsednik je zaključil sejo.

Ob zaključku izvršenega dela so se odpravili vsi člani glavnega odbora na groblje in položili cvetje na grob naših velmož — Ivana Filipovića in Davorina Trsteniaka ter jima zaklicali: Večna slava. L. J.

FR. DRNOVŠEK:

Beseda o nastavitvah.

Pod tem naslovom je v 23. številki »Učit. Tov.« z dne 2. junija 1921 razpravljala Ljud. Potočnik o smernicah, ki naj bi bile ob nastavitvah učiteljsva merodajne. Med drugim pravi tudi: »V naši narodni državi pa se mora pri kompetencah v posebno zaslugo šteti tisti, ko so nekateri v dobi avstrijskega režima zaradi svojih naprednih, slovenskih idej trpeli kruta preganjanja in težke ječe.«

Ta zahteva, ki ji je vsako argumentiranje nepotrebno, se pa da še nekoliko razširiti. Bil je, hvala Bogu, v dobi avstrijskega režima pretežni del slovenskega učiteljsva, ki se je kljub Damoklejevemu meču zavedal svojih dolžnosti do naroda ter ni svoje službe oravljaval le med štirimi stenami šolske sobe, temveč so bili marljivo, nesebični delavci v narodno-prosvetnih društvih. Mnogo preganjanj od strani oblasti, v vojnem času ječe ali na vsaj »p. v.« so bile nagrada za njih delovanje. A niso klonili zavedajoč se, da ni učitelja svojega naroda, ki ga le formalno izobrazuje, temveč da je narod treba tudi duševno dvigniti, da postane moralno močan. Srbski bratski narod ima mnogo analfabetov, a moralno močan je, odtod njegovi uspehi v boju za obstanek.

Pa bili so tudi učitelji, ki so gledali narodno-prosvetno delo svojih tovarišev od strani, se skrbno izogibali prilikam, ki bi jih mogle pritegniti k izvenšolskemu, posebno pa k narodno-prosvetnemu delu. Za počjo so sedeli, si roke menci, nad preganjanji tovariši pa oči zavijali: »Hvala Bogu, da nisem takšen, kakor so drugi!« Ko pa je po prevratu zapihal drug veter in ko se odslej narodno-prosvetno delo od učitelja naravnost zahteva, so tudi oni zapustili svoje zatišje. Četudi morebiti nerad, prišel je: »Moram, ker moram!« In sedaj povzdiguje svoj glas, kriči na vse grlo, tolče se po prsih, sili se v ospredje, natihoma se pa muza: »Saj sedaj ni več nevarno in — le koristiti mi more!« Idealnemu, tihemu delavcu iz predrevratne dobe se kaj lahko pripeti, da bo potisnjen v ozadje, plačilo mu ostane le tih zavest, da je delal »ne le, kar veleva mu stan.«

Na plačilo za svoje izvenšolsko delovanje ni nihče reflektiral. Ne gre pa, da bi tisti, ki so v nevarnih časih žrtve doprinašali, jih še sedaj morali doprinašati, oni pa, ki so že prej v kalnem ribarilu, da bi to isto prakticali tudi še v naprej na račun prvih. To bi bila korupcija, ki bi ubila še tako idealnega narodno-prosvetnega delavca. Zato naj se ob nastavitvah

ne upošteva le zadnja kvalifikacija, temveč otvori naj se še rubrika »Predrevratno delovanje« in prosilec — že predrevratni narodno-prosvetni delavec v tem slučaju ne bo in ne sme doživeti razočaranja.

Počitniška tečaja za telovadbo.

Višji šolski svet priredi za učitelje (učiteljice) ljudskih in meščanskih šol počitniška tečaja za telovadbo. v Ljubljani od 8. avgusta do 3. septembra t. l. za učitelje, v Mariboru od 3. do 29. avgusta t. l. za učiteljice.

Učitelji (učiteljice) naj se javijo najkasneje do 28. julija pisмено pri nadzorniku dr. L. Poljancu ter prilože prijavi izpričevalo uradnega zdravnika, da nimajo telesnih hib in da so zdravi. Že prijavljeni učitelji naj vpošljejo samo še zdravniško izpričevalo.

Višji šolski svet obvesti nato do 1. avgusta t. l. z dopisnicami vse učitelje (učiteljice), ki se sprejmejo v tečaja, ter preskrbi dopust onim, ki imajo še šolski pouk. V tečaja se sprejmejo učitelji (učiteljice), ki še niso 35 let stari. Sprejeti učitelji naj se javijo dne 7. avgusta t. l. med 10. in 12. uro pri voditelju tečaja J. Baižlju, referentu za telesno vzgojo pri zdravstvenem odseku v Ljubljani, deželni dvorec, pritličje, soba 44, učiteljice pa dne 2. avgusta pri voditelju tečaja A. Schaupu, učitelju telovadbe na državnem moškem učiteljskem v Mariboru. Vsi naj prinesejo s seboj telovadno obleko (hlače, telovadne čevlje, po možnosti kopalno obleko), zvezek za zapiske in knjigo dr. Pivko - Schaup: Telovadba, izdala Šolska Matica.

Udeleženci tečajev dobe denarno podporo, zavezati pa se morajo, da bodo redno posejali predavanja in se udeleževali praktične telovadbe. Vodstvo tečaja sme neredneže izključiti in jim od dne izključitve odtegniti podporo.

V Mariboru dobi približno 24 učiteljic proti plačilu 10 K za dan in osebo stanovanje v Vesni, v Ljubljani pa bo vodstvo tečaja tudi izkušalo za nekaj učiteljev dobiti skupno stanovanje.

Vsa pojasnila glajeta voditelja tečaja, za odgovor je priložiti znamko.

Ekonomija duševnih in telesnih sil.

Veliko se je že pisalo o različnih metodah, kako doseči boljše uspehe pri povzdigi šolstva. Malokateri pa je obravnaval, kako izrabiti duševne in telesne sile učitelja in učenca, in kako obenem prilagoditi šolo kolikor mogoče gospodarskim in socialnim potrebam naroda.

V naših šolah, posebno v podeželskih je večinoma upeljan nerazdeljen celodnevni pouk. Tak pouk je jako naporen. Vestnemu učitelju vzame skoraj vse fizične in duševne moči, tako, da je večkrat po končanem šolskem pouku nezmožen za vsako drugo delo. Vsek ve iz lastne izkušnje, kako mučne in naporene so popoldanske šolske ure, posebno v vročih dneh, ki so prava muka za učitelja in učenca. Učitelj, ki vsled različnega narodnega dela, večkrat ni imel časa se temeljiteje pripraviti na pet ali celo šest ur šolskega pouka, čuti to tem občutneje. Pa tudi ne nudi opoldanske ura učitelju zaželenega počitka: misliti mora večkrat že med obedom, kaj in kako bo poučeval popoldne, in ta skrb in razburjenost vplivata slabo tudi na prebavo. Vpitje in raz-

grajanje otrok v opoldanskem odmoru razburja učitelju živce, namesto da bi se duševno odpočil. Večkrat je ta opoldanski odmor pri celodnevem pouku za učitelja duševno in fizično bolj naporen, kakor pouk sam. Po vrhu mu prinese še brezplodno izgubo časa.

V tem oziru vpliva veliko blagodejnejše nerazdeljen popoldnevni pouk, pri katerem odpadejo seveda šole prosti četrtki. Učitelj opravi 4-4½ ure šolskega pouka, na kar brez nadaljnjih skrbi lahko mirno zavzije svoj obed. Po obedu pa mu preostaja dosti časa se temeljito pripraviti za šolski pouk naslednjega dne, za samoizobrazbo in za društveno in s tem vezano socialno delo med narodom. Telesne in duševne utrujenosti pri tako razdeljenem delu ne bo občutil. Ta ekonomija duševnih in telesnih sil bo dobrodošla posebno pri bodočih gospodarsko nadaljevalnih tečajih. V prostih četrtkih pa se nikdar ne ustvari toliko, kakor pri šolo-prostih popoldnevih. Ves dan ne moremo delati eno in isto delo, ki nas duševno in telesno utruja; pri menjajočem in razdeljenem delu pa ne čutimo toliko utrujenosti ter si s tem pomnožimo naše duševne in telesne sile.

Nerazdeljen celodnevni pouk pa je tudi proti duševni in telesni naravi otrok. Mlada otroška narava je priklenjena ves dan na šolsko klopo, kar čuti otrok posebno v prvem šolskem letu. Prosti četrtki pa služijo oddihu le toliko, da se prosta otroška narava zopet oživi, da potem tem hujši čuti šolsko disciplino. Opoldanski odmori sicer tudi služijo otrokom kot razvedrilo. Ali to razvedrilo veže vso telesno in duševno energijo otrokovo. Otroci pride k popoldanskemu pouku ne odpočiti, ampak duševno in telesno izmučen; njegova bujna fantazija živi v igrah in dogodljajih opoldanskega odmora. Tako je, posebno v vročih popoldnevih pouk samo brezplodna muka za učenca in učitelja. — Posebno hudo je za otroke, ki vsled oddaljenosti ne morejo iti domov k obedu in so prisiljeni zavžiti premnogokrat pičel mrzel prigrizek. Odrasel človek ne more biti brez toplega obeda, — mi pa silimo in zahtevamo od nežne, nerazvite narave, ki je močne in tečne hranje najbolj potrebna, da se zadovolji s kosom suhega kruha. Ubožen otrok pa večkrat niti suhega kruha nima s seboj. Učitelj potem zahtevaj od takih otrok, da se učijo! Večkrat opravčujejo učenca svoje zamude, da jim doma niso mogli dati kruha v šolo. V podeželskih in delavskih krajih pa je tudi veliko staršev, ki se sramujejo priznati svojo revščino in pridržujejo otroka z različnimi izgovori doma.

Vsi ti pomisleki odpadejo pri nerazdeljenem popoldnevem pouku. V podeželskih krajih se nerazdeljen popoldnevni pouk sicer od 8. ure iz gospodarskih ozirov ne bo mogel vpeljati, ker se porabljajo šolski otroci za pašo, pač pa se more isti vpeljati od 9. ure dalje. Pri primerni razvrstitvi ur so učenca 1. razreda, ako nimajo nad 3 km hoda, že ob 13. uri doma, otroci višjih razredov ob 14. uri. S tako urejenim poukom dobijo otroci lahko še topel obed doma, kar je za njih duševni in telesni razvoj velike koristi. Pri nerazdeljenem popoldnevem pouku od 9.—13. ure, oziroma od 12.—14. ure s četrtkom vred dosežem tudi predpisanih 28 tedenskih ur. Ako upoštevamo razdelitev različnih predmetov na posamezne ure, bomo dosegli, da bo duševna utrujenost otrok pri zadnji uri, razmeroma popoldanskim uram, veliko manjša, vročim popoldanskim dnevom pa se niti ne da primerjati.

tino, ki pa nima nič kaj vabljivega okusa. Vozove in nas je prenesel širok brod na nasprotni breg deroče Mure, kjer smo se pri idilični mlinarski naselbini v Petančih pridružili sokolski vrsti, ki je imela zdaj isto pot kakor mi.

Docela nova slika pokrajine. Sama plodna ravan. Zlata žitna polja vse kamor seže oko. Toda poslopja, ki smo jih srečavali, so borna in skoro preveč skromna. Slamnate strehe, za silo pobeljeni večstani zidovi z nizkimi okni. Jate gosli in rac se majejo ob mlakah, kope prašičev prerivajo trate in se valjajo v skopi senca pod akacijami. Tu, tam se prikaže hiša, zidana iz opeke; trgovina ali gostilna z eksotičnim imenom nad vrati in nič ne de, če je danes pritrjena na ta vrata slovenska trobojnica — Hebrejcu so novci vse, drugo nič. Ista slika, kakor sem to tolikokrat gledal po Galiciji, Ukrajini in na romunskih ravninah: rakrana, ki se skoro ne da izlečiti.

Prek Tišine in par drugih vasi smo dosegli sredi soparnega dne Mursko Soboto.

(Dalje prih.)

† Simon Punčah.

V torek 12. t. m. smo spremili zopet enega naših učiteljskih veteranov na zadnji poti tja gori na ljubljansko polje k Sv. Križu, kjer že počivajo Engelman, Bozja, Koren in drugi. Ta dan smo se poslovili za vedno od vrlega tovariša Simona Punčaha, kmalu pa se bomo razvrstili se ostali za njim in tako temeljito rešili tudi enkrat za vselej toliko pereče pokojninsko vprašanje.

Pokojnik je bil rojen 23. oktobra 1844 v Šmarci pri Kamniku. Šolal se je v Kamniku, Celju in Ljubljani. Ko je dovršil ljudsko šolo in je znal že tudi orglati, ga je odmeril oče za mlinarja. Ker pa ukazaljenemu Simonu prenašanje težkih vreč po domačem mlinu ni nič kaj ugajalo, je nekega dne vbral pot pod noge preko črnega grabna v Celje k očetu kapucinom ter tam prevzel za vsakdanjo hrano organistovo službo in si s tem zasigural nadaljno učenje. Po izvršenju tamošnje realke je prestopil na ljubljansko učiteljsko in leta 1868. maturiral. Kot čvrste-

ga Gorenjca so ga poslali tja gori na Bloke. Tu je ostal le par let ter bil premeščen na lastno prošnjo kot drugi učitelj v Št. Vid pri Zatičini. Ko so pa ustanovili v Rudniku novo šolo, se je preselil tja, kjer je oral dolgo vrsto let precej pusto ledino. Pozneje je služboval kot nadučitelj v Slavini, Tomišlju in v Šmarju pod Ljubljano.

Za časa službovanja v Št. Vidu so modri možje regulirali učiteljske plače po načelih sv. Krišpina tako, da so nekaterim malo dodali, drugim pa vzeli. Ker je bil Punčah brez vse krivde tudi uvrščen med zadnje, ga je to take uždilo in ujezilo, da se je kratkoma službi odpovedal in prevzel trgovino, katero je dotedaj njegova soproga prav uspešno vodila. Ker je pa takrat dobrih učiteljev zelo primanjkovalo, ga je litijski okrajni glavar Paik pregovoril, da je odpoved preklical, kar je obžaloval potem notri do svoje smrti. Še pred kratkim je tožil: »Ako bi ne bil takrat Paika poslušal, bi bil lahko danes bogataš, tako sem pa berač, kakor smo vsi starejši upokojeni učitelji.«

V Rudniku je Punčah izposloval tamšnjim trefivalcem samostojno občino in bil v zahvalo in priznanje izvoljen častnim občanom: v Slavini oziroma Prestranku je kot dober in izvežban pevec ustanovil daleč na okoli znani pivski kvartet Punčah, Horvat, Verbič, Piščanec, v Ljubljani pa Društvo upokojenega učiteljsva.

Pred desetimi leti si je bil sezidal s svojimi prihranki v Marmontovi ulici lično vilo, ki pa jo je moral vsled neljubih razmer med vojno prodati. Prvega avgusta bi se na moral — ker ni mogel kljub napornemu iskanju po mestu in okolici nikjer dobiti niti najskromnejšega stanovanja — izseliti na cesto. — To ga je pa tako užalo, da je obolel in legel v prezgodnji grob.

Bil je linbeznejv in do zadnje dobe živahno delaven mož.

Časten mu spomin!

—k.

Z nerazdeljenim poldnevni poukom pridobimo tudi na učnem času, ki ga nam vzamejo različni potrebni in nepotrebni prazniki. Takih praznikov imamo na leto okoli 14, seveda brez nedelj in običajnih počitnic. Pri nerazdeljenem celodnevni pouku nam vzame en tak šole prosti dan 5-6 ur, pri nerazdeljenem poldnevni pouku pa samo 4-4½ ure na učnem času. Razlika je povprečna 1½ ure. V enem letu znaša ta razlika 20 ur. V osmih letih izgubi tedaj otrok pri nerazdeljenem celodnevni pouku 160 ur.

Upeljava nerazdeljenega poldnevne pouka odgovarja dalje tudi našim gospodarskim in socialnim zahtevam ljudstva. Mnogo revnih staršev je prisiljeno obdržati vsled pomanjkanja kruha svoje otroke doma. Take zamude opraviči seveda učitelj že iz moralnega stališča. Pri pomanjkanju delavcev so pa tudi mnogi starši prisiljeni izrabiti delavno moč svojih otrok. Nehote se je takim staršem šola zasovražila, ker jim odteguje prepotrebno delavno moč. Te ljudske potrebe pa lajša nerazdeljen poldnevni pouk. Pri nerazdeljenem poldnevni pouku se šolaninji starši tudi veliko lažje prisilijo k rednemu pošiljanju svojih otrok v šolo. Tako se z upeljavo nerazdeljenega poldnevne pouka pridobi ljudstvo za šolo, in šolski obisk, ki je v nekaterih krajih jako slab, se izboljša.

Podajam te vrste v razmišljanje. Prepričan sem, da bo nerazdeljen poldnevni pouk razveselil in zadovoljil ljudstvo in učiteljstvo

J. Reichmann.

HREN:

Čudna naredba

Ne vem ji ne dneva rojstva, ne številke, s katero je bila opremljena, ko je zagledala ta božji svet. Tudi njenega duševnega očeta ne poznam. Našel sem jo kot nedolžno skromno notico v dnevnem časopisu meseca junija 1921. Marsikdo izmed nas jo je prezrl, drugi pa morda čital in zopet pozabil, češ, čemu bi se za to brigal, saj mene itak ne zadene. Največ si jih pa misli tako-le: »Če bo kaj važnega, bode že ukrenila naša organizacija potrebne korake. Saj imamo svoje poverjenstvo, strokovno tajištvo itd. Torej lahko živimo brez skrbi.« Taki ljudje pa ne mislijo, da smo organizacija mi vsi, ne pa samo poverjenstvo Ljubljana oziroma njegovi člani in da je nas vseh sveta dolžnost brigit se za vse, kar je v dobrobit ali pa v škodo našemu stanu. Poverjenstvo je s svojimi člani le izvršilni organ in predstavitelj organizacije in nič drugega. Ono ne bode mislilo za nas vse iz enostavnega vzroka, ker je to nemogoče. Pa o tej naši značilni komodnosti, morda drugič.

Torej tista naredba, ki se je meni zdela tako čudna, se glasi tako-le: »**Akcijske družbe, pridobitne zadrage in učiteljstvo, Učiteljstvo ki hoče biti v uradni odboru kake akcijske družbe ali pridobitne zadrage, mora odslej prositi za dovoljenje višjega šol. sveta.**«

Ko sem to prečital, sem potem prelistal ves dnevnik, ker sem pričakoval še ene važne notice namreč, da se je vrnil v svo nekdanjo močjo in slavo v prestolico Slovenije — doktor Šušteršič, nepozabnega spomina. Oddahnil sem pa se prav pošteno, ker take novice nisem zasledil, ampak se prepričal, da se je vrnila samo njegova naredba. Spomnil sem se vsega čerja in vseh žrtev, ki jih je takrat imelo »srečno« kranjsko učiteljstvo, da je obvarovalo »Učiteljsko tiskarno« pogina. Saj s pomočjo ravno te, oziroma take naredbe je prepovedal aktivnemu učiteljstvu sodelovanje v akcijskem podjetju učiteljstva, on — takrat vsegamogočni doktor Šušteršič.

In danes je zagledala zopet beli dan v svobodni domovini! Zakaj, čemu? tega ne vem. Tudi vem, da danes ne bode škone, ker dovala nikomur. Da, danes gotovo ne, ker je več njenega duševnega očeta. Zakaj, čerka je mrtva, duh je, ki ji da življenje. In čerka bode tako, se nam ni treba bati posledic te naredbe. Tudi to je gotovo. Samo eno bi rad vedel sedaj, v tej nestalni dobi, in bil bi popolnoma pomirjen, namreč: »Kako dolgo bode ostalo vsaj še tako — ako ne boljše — kakor je sedaj?« Ali je popolnoma izključeno, da bi prišel nekoč nek-to, ki bi lahko tej naredbi dal svojega duha in ki bi zopet rezala v živo meso kakor je že rezala svoj čas? Ali smo že res preživeli tisti čas, ko je bila šola »političnan« prve vrste? Zdi se mi, da ne. Ako me hoče kdo potolažiti s frazami mu že naprej povem, da pri meni ne učinkujejo. Ako mi hoče dokazati z podpisanimi pravovelnimi naredbami — zakonov še itak nimamo — mu povem,

da se pravovelnjavne naredbe — in tudi že zakoni — prav tako pravovelnjavno razveljavljajo in postavljajo novi. Torej čemu in zakaj? »Kaj pa je tebe treba biliti!« bi lahko vzkliknil s Prešernom...

Z naredbami je navadno velik križ v sedanjem času menda še večji kakor kdaj prej. Logike navadno ne poznajo. Pri delčnostih je še opaziti to Sokratovo hčerko, a pri pravicah se navadno skrje. Lansko leto nam ni šlo v glavo, da nimamo najvišje pravice državljske — namreč pasivne v zakonodajni ali ustavni zbor. Dolžnosti imamo vse, a pravice ne. Nekaj smo ropotali in sestavljali resolucije nazadnje smo pa še to opustili in se udali v usodo. In to je bilo prav. Saj tamkaj niso potrebovali učiteljev, kakor se je pokazalo! Do letos smo bili lahko učitelji vsaj župani ali pa občinski svetovalci. Zdaj je — hvala Bogu! — tudi to šlo rakom žvižgat. Odslej smo samo še lahko — občinski tainiki, drugega nam ne dovolijo — naredbe. Morda pa pride nekoč naredba, ki nam vzame še to pravico. In takrat bomo gotovo rekli vsi: »Dobro in prav je. Gospodje že vedo, kaj delajo.« — Saj ko je šlo za pasivno volilno pravico v občini, se še zganili nismo. Tudi značilna poteza za naš stan v sedanjih razmerah, ko se odločnje usoda tudi našega stanu za deset in desetletja

Iz naše organizacije. Društvene vesti.

+ **Učiteljsko društvo za Prekmurje.** Da izberemo dva delegata in dva namestnika za pokrajinsko skupščino UJU v Celju, vabim nujno vse člane na sestanek dne 6. 8. t. l. ob 10 uri v Murski Soboti (v drž. šoli). Kdor je zadržan ali na počitnicah, sporoči do dne 4. 8. t. l. potom dopisnice 4 imena na naslov: Predsedništvo uč. dr. za Prekmurje v Gederovcih, p. Rankovce. Za odbor A. Požegar.

+ **Učiteljsko društvo za mariborski šolski okraj** zboruje v četrtek dne 4. avgusta v Mariboru v mali dvorani Narodnega doma ob 10. uri s sledečim sporedom:

1. Stanovske zadeve.
2. Rokotvorni pouk v ljudski šoli. (Poroča tov. Ivan Robnik)
3. Predlogi.
4. Polnoštevlna udeležba je najmenitnejše stanovska dolžnost!

Albin Spreitz, predsednik.

+ **Šoštanjsko učiteljsko društvo** je zborovalo dne 14. t. m. skupno z vranskim in gornjegrajskim v Šmartnem na Paki. Prihitieli so tudi nekateri člani celjskega učiteljskega društva, tako da je bila udeležba nad vse zadovoljiva.

Tov. Stopar pozdravi vse navzoče tovarišice in tovariše, posebno nadzornika za šolsko vrtnarstvo tov. Skulja. Predsednikom predlaga tov. Pulkota, ki podeli besedo nadzorniku Skulju. Z očividnim zanimanjem so sledili zborovanci temeljitim izvajanjem nadzornikovim v kmetijsko prirodoznanstvenem pouku ter o smernicah za uredbo in oskrbovanje šolskih vrtov. Predavanju je sledila jako važna debata, v kateri se je temeljito ventiliralo vprašanje, ali zastopuje v ponazorovanju kmetijsko prirodoslovne snovi v osnovni šoli in v kmetijskih nadaljevalnih tečajih vzorno urejevan šolski vrt v izmeri 10-20 arov, ali bi bilo umestno in potrebno prikopiti vsaki šoli primerno popolno gospodarstvo. Večina navzočih je stala na stališču, da zastopuje v učne svrhte velika šolski vrt, ki mora pa biti z vsem potrebnim opremljen. Ne glede nato, da učitelju neostaja časa za nadziranje samostojnega vzornega gospodarstva in mu manjka v mnogih slučajih tudi potrebne strokovne naobrazbe, ni namenov šole, kmetijskih in gospodinjiskih nadaljevalnih tečajev, posredovati strokovnega kmetijskega znanja, ampak le zainteresirati mladino za kmetijstvo v splošnem, natančneje jo pa seznaniti s sadjarjo, trtorajo, vrtnarstvom in čebelarstvom. Strokovnemu kmetijskemu pouku služijo kmetijske šole in državna vzorna gospodarstva, ki bi se naj ustanovila po vseh sodnijskih okrajih. Velike važnosti je ustanovitev kmetijskih in gospodinjiskih nadaljevalnih tečajev. Naučna uprava pa naj skrbi zato, da bode pouk na teh tečajih ravno tako honoriran, kakor pouk na obrtno nadaljevalnih tečajih.

Predavanje o prosvetnem delu učiteljstva je izostalo, ker se predavatelj g. poverjenec za uk in bogočastje dr. Skaberne zaradi preobitega uradnega posla zborovanja ni mogel udeležiti.

Tov. Skala nam je očrtal kulturni razvoj naših bratov okraj meje ter nam slikal Gregorčiča kot pesnika preroka. Za svojo temeljito in lepo predavanje je žel obče priznanje.

Sprejete resolucije:

1. UJU poverjenstvo Ljubljana skuša doseči, da se določi za poučevanje na kmetijskih in gospodinjiskih nadaljevalnih tečajih isti honorar, kakor je določen za poučevanje na obrtno nadaljevalnih šolah.

UJU poverjenstvo Ljubljana se naj zavzame zato, da se ukine veselilni davek na šolske prireditve.

Skupni obed je bil pripravljen v gostilni ge Bizjakove pri Francetu. V prijetni tovariški družbi med nagovorom in petjem se nam je le

prenaglo približevala ura odhoda. Po nagovoru tov. Kramarja so vsi navzoči zapeli narodni himni: »Lepa naša domovina« in »Bože pravde«. S tem se je zaključil tovariški sestanek.

Zborovanje v Šmartnem bo ostalo gotovo nam vsem v najlepšem spominu, pozabili pa tudi ne bomo naravnost oduševskih cen, s katerimi nas je osrečila gostilničarka. Ko smo zaznali za učun, smo se vsi spogledovali in se čudili, da je tako izkoriščanje in odiranje sploh mogoče in uspešno. Stopar.

Iz Jugoslavije.

— **Pokrajinska skupščina UJU poverjenstvo Ljubljana** se zaradi raznih težkoč, v prvi vrsti zaradi nastanitve udeležencev, ne more vršiti v Celju, zato se vrši skupščina po sklepu zadnje seje ožjega sosveta dne 3. in 4. septembra t. l. v Rogoški Slatini, kjer bodo udeleženci po ugodnih znižanih cenah vse udobnosti. Okrajna društva naj pravočasno javijo delegate! — **UJU, poverjenstvo Ljubljana.**

— **Brez smisla za organizacijo!** Volitve učiteljskih zastopnikov v okrajni šolski svet za ljubljansko okolico so pokazale učiteljstvo tega okraja v povsem drugačni luči nego smo ga bili doslej vajeni gledati. Napredna kandidata sta dobila po 139 oziroma 137 glasov, medtem ko so ostali Slomškarji daleč zadaj s 47 do 49 glasov. Pa še nekaj drugega so nam pokazale te volitve: Okrajno učiteljsko društvo za ljubljansko okolico ima po svojem zadnjem društenem seznamu 107 članov. Če primerjamo to število z gorenjim številom oddanih glasov, tedaj se nam pokaže, da je v ljubljanski okolici okrog 30 naprednih učiteljev oziroma učiteljc, ki še niso vključeni v UJU. Kje je iskati vzroka temu nelepemu pojavu, da ne rabimo drugega izraza? Kje drugje, če ne v nas samih, v pomanjkanju prave stanovske zavednosti posameznih članov našega stanu! In te nezdrave razmere niso doma samo v ljubljanski okolici, ta pojav stanovske nezavednosti je opaziti več ali manj skoro po vseh šolskih okrajih širom Slovenije. Citajte n. pr. poročilo društva za mariborski šolski okraj v zadnjem »Tovarišu«, kjer poziva tov. predsednik vse še nevlaniene tovariše (tovarišice) v okraju, »da se čimpreje organizirajo prečitajoč imena dotičnih stanovskih divjakov.« Pa — če hočete — še en dokaz stanovske brezbrzičnosti, ki nam ga nudisledče napoverjenstvo UJU naslovljeno pismo: »Podpisani uljudno prosim, da naj se mu sporoči, ako je član UJU! V slučaju da ni, potem prosim, naj se ga blagovolji vpisati kot člana UJU ter mu poslati položnico v svrhu plačila članarine, N. N.« Če sedaj vzamemo, da je v vsakem okraju povprečno po 10 takih nezavednežev, okrajnih društev pa je 31, tedaj imamo v Sloveniji nad 300 učiteljstva, ki drži roke križem ter od strani gleda delo svojih tovarišev in uživa sadove njihovega truda! To je črn madež na naši celokupnosti, ki ga moramo čimpreje odpraviti pri vsakem društvu, pa naj stane kolikor hoče! Na celokupnem članstvu naše organizacije je, da privede vse te nezavedne ljudi pod okrilje UJU. Postopanje tov. predsednika društva za mariborski okraj je posnemanja vredno. Ako storimo tozadevno vsi svojo dolžnost, potem imamo, da se nam ne bo treba več pritoževati, da se 10% slovenskega učiteljstva nahaja zunaj svoje stanovske organizacije. Vsi smo tu, da vsak po svoji moči in zmožnosti prispevamo za skupno dobro svojega stanovskega in narodnega ujedinjenja, da smo zidarji svoje in narodove boljše bodočnosti!

— **Vozne ugodnosti na državnih železnicah.** Z ozirom na tozadevne vesti raznih listov se je naš strokovni tajnik informiral na merodajnem mestu, kjer pa še nimajo nikakega uradnega obvestila. Zato opozarjamo naše članstvo, da bi hile za enkrat prošnje brezuspešne. Čin poizvemo o stvari nekaj pozitivnega, objavimo to takoj v listu.

— **Opcija za državljanstvo v naši državi.** Od raznih strani prejemamo vprašanja, kaj je ukreniti vsem tistim tovarišem (tovarišicam) ki so pristoini v zasebno ozemlje, da ne pridejo v kako nepriviliko, ker morda še niso optirali za našo državo. Ker velja opcijaska pravica za vse javne uslužbence, torej tudi za učiteljstvo, v enaki in isti meri bodi nam kot odgovor dovoljeno, da citiramo besede ki jih z ozirom na izvrševanje opcijske pravice navaja »Poštini Glasnik« v svoji 12. števi, z dne 15. t. m. Tam stoji tako: »Če ne izide v kratkem drugačna naredba, lim svetujemo, da optirajo, posebno na provizorni nameščenci. Rok za op-

cijo poteče 2. avgusta t. l. Dr. Rybač je mnenja, da ta rok ne drži in poroča Primorcem drugače z ozirom na napačne vesti o roku za opcijo v »Jugoslaviji« z dne 12. julija. Za naš važen del njegovega članka se glasi takole: Sicer pa nima ta dan (2. avgust) za opcijski rok nikake važnosti. Za izvrševanje opcijske pravice je namreč merodajna izključno le uredba od 25. novembra l. 1920, št. 271 »Službenih Novin« z dodatno uredbo od 23. decembra 1920. V zmislu § 12 prvo-navedene uredbe za začne opcijski rok za osebe, ki imajo domovinsko pravico na ozemlju zasedenem od Italije, teči šele od trenutka, ko se reši vprašanje državne meje proti Italiji in ko bode Italija evakuirala naše dotične kraje. Tak rok torej sploh ni še začel teči, ker ni Italija do danes še izpraznila onega zasedenega ozemlja. Tudi pravi uredba izrecno, da bode ministrstvo za notranje stvari začetek roka svojčas objavilo. V kolikor je meni znano, take objave do sedaj še ni bilo in je tudi ni moglo biti, ker ni še vse ozemlje izpraznjeno. V Italiji je bilo to vprašanje drugače rešeno. S kr. odlokom od 30. dec. l. 1920, št. 1890 je bil namreč za izvrševanje opcijske pravice za laško državljanstvo določen rok do 15. julija 1921. Ob pogajanjih v zmislu čl. II rapalske pogodbe sem laškega zastopnika g. Salato na to razliko opozoril in izrazil željo, naj se v obojestranskem interesu to vprašanje enakomerno reši. Sporazumela sva se na to, da se opcijski rok za naše laške državljanse podaljša do 31. decembra 1921. Neposredno pred svojim odhodom iz Rima sem slišal, da je laška vlada že izdala kraljevi odlok v tem zmislu. O stvari sem seveda poročal naši vladi; no ona se o tem vprašanju ni še izjavila. Vsekakor pa z ozirom na gori rečeno ni nikakega dvoma, da za primorske Jugoslovence, ki bi hoteli optirati za Jugoslavijo, ni niti še začel teči opcijski rok.« Tako torej dr. Rybač! Prizadetim tovarišem (tovarišicam) je sicer dano na razpolago, da se drže Rybačeve razlage, vendar pa im, da se izognejo vsem morebitnim zmedam in sitnostim, svetujemo, da optirajo do 2. avgusta.

— **Društvo učitelja gradi škola v Hrvatski Slavoniji** je zborovalo dne 3. julija v Učitelji domu v Zagrebu. Zborovanje je otvoril predsednik Jos. Kovačević. Po pozdravnih besedah je predlagal, naj odpošljejo zborovalci na kabinetno pisarno v Beogradu brojavko, ki bi izrazila iskreno zadoščjenje, da se je ponesrečil atentat na našega prestolonaslednika. Predlog so zborovalci navdušeno sprejeli. Nato je podal tajnik Dušan Židovec izčrpano poročilo o društenem detovanju. Opisal je vsa pota in vse boje društvenega vodstva, da bi doseglo pravično ureditev službenega razmerja meščanskošolskega učiteljstva. Uspeha doslej navzlic vsem naporom ni bilo. Hrvatske meščanske šole bijejo težek boj za obstanek. Nadzorujejo jih nadzorniki za ljudske šole, ker so z njimi združene. Gblast zapira meščanske šole in ustanavlja v popolnem nerazumevanju ljudskih prosvetnih potreb — gimnazije. Na anketo, ki je v Beogradu izdelovala šolski zakon, niso bili pozvani zastopniki meščanskih šol. Nujna potreba je, da se združi učiteljstvo meščanskih šol iz Hrvatske in Slavonije, Dalmacije, Slovenije, Vojvodine in drugih pokrajin v skupno organizacijo. Zahtevati moramo, da se ponovi v počitnicah anketa za šolski zakon, ki bo obravnavala meščansko šolstvo. Na anketi naj bojo zastopane meščanske šole vseh pokrajin v Jugoslaviji. Zborovalci so sklenili, da tozadevno resolucijo takoj pošljejo ministru v Beograd. Predsednik je pripomnil, da je dobil pravkar poročilo o nameravani anketi ki jo je zahtevalo tudi novoustanovljeno društvo meščan. učiteljstva v Vojvodini. Po poročilu blagajnika je pozdravil predsednik zastopnika slovenskih meščan. šol. Drag. Humeke, ki je nato v daljšem poročilu opisal razmere meščanskih šol in učiteljstva v Sloveniji. Radostno je pozdravil namero, da ustanovimo enotno falango, da izvojujemo bodočnost meščanski šoli in nje učiteljstvu. Izrazil je željo, da bi bila ta organizacija v okviru Udruženja. Če bi pa njega vodstvo ne hotelo ali ne moglo najti forme za vzprejem, se pa tudi ne bomo strašili samostojne organizacije, ki bo zadosti močna za delo in — boj. Predsednik Kovačević predlaga, da skličemo v jeseni delegate iz vse Jugoslavije na posvetovanje v enotni organizaciji učiteljstva meščanskih šol. Predlog je bil soglasno sprejet in za hrvatsko društvo takoj določeni delegati. Sledilo je še posvetovanje o enotnih učnih načrtih in je bila sprejeta resolucija v prilog oženjenim učiteljicam, ki se čutijo